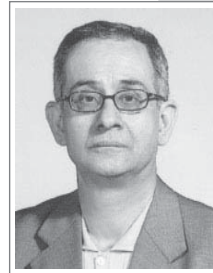

دکتر مرتضی ثمینی

استاد فارماکولوژی دانشکده پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

■ مقدمه

با سلام و تبریک به مناسبت انتشار شماره ۲۰۰ ماهنامه رازی که تقریباً در ۱/۳ این شماره‌ها ستونی به نام «پرسش و پاسخ علمی» را تقدیم شما عزیزان و همکاران گرامی نموده‌ایم اینک بنا به تصمیم هیات تحریریه ماهنامه، دیدگاه دوستان درباره «پرسش و پاسخ» را به صورت عین مرقومه در این شماره ویژه تقدیم و پیشاپیش از محبت دوستان سپاسگزاری می‌کنم.

■ دیدگاه آقای دکتر فریدون سیامک نژاد

یکی از وظایف مهم مطبوعات، پاسخگویی به مخاطبان خویش است. با توجه به این که معمولاً نشریات در پی مخاطب بیشتر هستند، لذا سعی می‌کنند که از راه پاسخگویی به سوالات خوانندگان و مخاطبان خویش، تعداد بیشتری مخاطب برای خویش دست و پا کنند.

نشریه رازی در طول انتشار دویست شماره، همیشه سعی بر این داشته که این مساله را مد نظر قرار دهد. در همین راستا باب پاسخگویی به خوانندگان را با مطلب «پرسش و پاسخ علمی» مدت مدیدی است که گشوده و توانسته است عطش علمی خوانندگان خود را تا حدود زیادی سیراب کند. در این مدت نیز مخاطبان رازی رضایت خود را از این سری مطالب ابراز داشته و خواهان تداوم آن شده‌اند.

■ دیدگاه آقای دکتر علی منتصری

بی تردید یکی از بخش‌های زنده و جذاب نشریه رازی بخش پاسخ به سوالات علمی است. استاد ارجمند جناب آقای دکتر ثمنینی با دقت و مراعات اصول علمی به سوالات پاسخ می‌دهند. ایشان یکی از سرشناس‌ترین اساتید فارماکولوژی کشور هستند و علی‌رغم احاطه کامل به سوالات دارویی داروسازان و پزشکان غالباً شاهد بودیم که با صرف وقت و مراجعه به منابع معتبر و روزآمد نهایت تلاش را به کار می‌بستند تا آخرین یافته‌های علمی را جهت پاسخ به سوالات به کار گیرند. پاسخ دادن به سوالات علمی از جنبه‌های مختلف حائز اهمیت است. اولاً ارتباط مستقیم با مخاطب چالش علمی پدید می‌آورد و جواب مناسب آن هم توسط استاد فن راهنمایی بسیار مطلوبی است که خوانندگان همواره مشتاقند. ثانیاً در امر نسخه‌پیچی همواره سوالات فراوانی توسط بیماران و پزشکان مطرح می‌گردد و انتظار می‌رود که از داروسازان پاسخ صحیح دریافت شود. از نظر سرویس علمی، انتظارات به حق و انباشته‌ای از داروسازان وجود دارد که باید قدر این فرصت‌ها را بدانیم. در غیر این صورت داروسازان آینده هزینه‌گزافی برای عدم توجه گذشتگان پرداخت خواهند کرد.

■ دیدگاه آقای دکتر فرشاد روشن ضمیر

پرخواننده‌ترین صفحه رازی، تنوع مطالب، کوتاهی پاسخ‌ها و عمق زیاد مطلب، همه این‌ها تنها وجوهی از دلایل جذاب شدن پرسش و پاسخ می‌باشند. به این‌ها باید قلم و دانش همه جانبه و سرشار نویسنده را اضافه کنیم. استاد دکتر ثمنینی هم بسیار می‌نویسد، و هم روزآمد، کارآمد و قابل فهم قلم می‌زند. تالیف ده‌ها کتاب و صدها مقاله پشتوانه محکم و استخواندار بودن مطالب «پرسش و پاسخ» است.

دکتر ثمینی در همین صفحه خواندنی، بازتاب دهنده سوالات علمی خوانندگان رازی از نویسندگان سایر مقالات رازی نیز هست. ایشان بزرگوارانه سوال خواننده را مطرح و از نویسنده مقاله مورد سوال می‌خواهند که موارد را پاسخ گویند. در مواردی این خواسته استاد اجابت شده و در مواردی نیز زمین می‌ماند. شاید علت وقفه ۴ ماهه بین نگارش مقاله تا چاپ آن، وقفه تقریبی ۴ ماهه بین چاپ مقاله و چاپ سوالات مربوط به مقاله در صفحه پرسش و پاسخ است و تازه ۴-۳ ماهی هم طول می‌کشد تا توضیحات نویسنده در صفحه پرسش و پاسخ بازتاب یابد در واقع وقتی مطلب کاملاً بیات شد پاسخ - اگر در کار باشد - درج می‌شود. تنوع سوالات خوانندگان و جامع بودن پاسخ‌های نویسنده محترم پرسش و پاسخ هم در جلب خوانندگان بی‌تاثیر نیست.

بدون شک برای تهیه ۸-۷ صفحه (کمی کمتر یا بیشتر) پاسخ به سوالات، استاد دکتر ثمینی بسیار مطالعه می‌کنند و کنکاش علمی به خرج می‌دهند. آسان نیست یافتن پاسخ سوالاتی که در مواردی به حیطه علمی دیگر مربوط می‌شود، اما دکتر ثمینی خسته نمی‌شود هر چند گاه رنجیده‌خاطر می‌شود و شاید یک یا دو بار قلم را از ادامه نگارش پرسش و پاسخ باز داشت اما خواسته تمامی اعضا هیات تحریریه و نیز سوالات و پی‌گیری‌های خوانندگان، توبه ننوشتن استاد را تحت عنوان این صفحه فراموش نشدنی، شکست و رازی همچنان با کوله‌باری از پرسش و پاسخ روانه محضرتان می‌شود.

■ دیدگاه آقای دکتر شهرام اجتماعی مهر

مجله رازی سال‌هاست که یکی از منابع فارسی‌تأمین‌کننده اطلاعات روزآمد در زمینه داروسازی و پزشکی برای دانشجویان و فارغ‌التحصیلان رشته‌های پزشکی می‌باشد. اینجانب از سال ۱۳۶۸ هنگامی که دانشجوی سال اول داروسازی بودم با این مجله آشنا شدم و در طول تحصیل داروسازی و مقطع PhD و بعد از فارغ‌التحصیلی ارتباط خود را با این مجله حفظ نموده‌ام. هرچند در طول این سال‌ها مجله فراز و نشیب زیادی را پشت سر گذاشته است ولی آنچه مسلم است ارتقاء هرچه بیشتر سطح علمی آن می‌بایست از اهداف مهم مسؤولان مجله باشد که انشاء... این طور است. یکی از بخش‌های فوق‌العاده سودمند و جالب توجه رازی قسمت پرسش و پاسخ است که از دیدگاه من به دو دلیل برای خوانندگان بسیار مفید فایده می‌باشد. اول این که سوال‌کنندگان که

همگی از دانشجویان و یا فارغ التحصیلان علاقه مند و طالب علم هستند از این طریق به یک منبع علمی معتبر و مطمئن دسترسی دارند و خواهند توانست پاسخ سوالات خود را به دست بیاورند و چه بسیار سوالاتی که گره گشای مسایل و مشکلات علمی شاغلین حرف پزشکی در اقصی نقاط کشور است. دوم این که مطالعه این قسمت از مجله حتی برای افرادی که پرسشی را مطرح نموده اند بسیار سودمند است چرا که هر سوال می تواند مقدمه یک چالش ذهنی و جستجو برای یافتن پاسخ آن باشد ضمن این که وجود یک پاسخ مبسوط و علمی از طرف مجله این یادگیری را کامل می نماید و این یک نوع آموزش مداوم برای خوانندگان محسوب می گردد. علاوه بر این موارد همه ما می دانیم که تمام افراد به منابع روزآمد دسترسی ندارند و اگر دسترسی باشد فرصت کافی وجود ندارد و چه چیز از این بهتر که بتوان جواب پرسش های خود را از طریق افراد معتبر دریافت نمود به خصوص این که مسؤول محترم این بخش جناب آقای دکتر مرتضی ثمینی در زمینه هر سوال از افراد مختلف که دستی در آن زمینه دارند بهره می جویند که این موضوع بر کیفیت این بخش می افزاید.

در پایان با توجه به موارد ذکر شده خواهش بنده استمرار حضور این بخش در مجله و افزایش صفحات آن می باشد.

■ دیدگاه خانم دکتر ثریا منتظری

بخش «پرسش و پاسخ» ماهنامه دارویی رازی که استاد گرانقدر جناب آقای دکتر ثمینی مسؤولیت تهیه آن را بر عهده دارند، یکی از پرخواننده ترین بخش های نشریه رازی می باشد. به نظر برخی از همکاران داروساز به دلایل زیر «پرسش و پاسخ» نظر خوانندگان را جلب کرده است:

۱- دستیابی به پاسخ های مربوط به سوالات علمی داروسازی روز توسط همکاران داروساز و به خصوص افرادی که در استان ها و شهرهای کوچک و دورافتاده مشغول خدمت می باشند.

۲- کوتاه و مختصر بودن سوالات و جواب ها، به طوری که خواننده مجبور نیست مقاله کاملی را برای یافتن پاسخ سوال خویش مطالعه نماید.

۳- پاسخ علمی سوالات مطرح شده توسط یکی از اساتید مجرب علم فارماکولوژی داده می شود که این مساله اعتماد خواننده را بیشتر جلب می نماید.

امیدواریم که در آینده نیز بخش علمی « پرسش پاسخ » در تمام شماره‌های نشریه رازی به چاپ رسیده و تداوم داشته باشد.

■ دیدگاه آقای دکتر فرزاد کمالی نیا

یکی از وظایفی که به عهده مطالعه‌کنندگان ماهنامه علمی اجتماعی رازی است قدرشناسی و قدردانی از سرفصل‌ها و مباحث آن است یکی از جنبه‌های قدرشناسی از مقالات ماهنامه توجه و دقت در مطالب آن بوده و ثمره این توجه و التفات تولد سوالات در ذهن و جان خوانندگان است.

در شرایطی که مطبوعات از ارکان مهم مردم‌سالاری به شمار می‌آید باید نشریات جامعه از لحاظ کمی و کیفی ارتقا پیدا کند. یکی از وجوه ارتقای کیفی نشریات اختصاص جایگاهی ویژه و محوری جهت ارتباط با مخاطبان است چرا که مهم‌ترین هدف از وجود یک نشریه اطلاع‌رسانی بیشتر و ارتقا جایگاه علمی و معرفتی مخاطبان است و بدون وجود و توجه طرف خطاب نوشته و مقاله و خطابه معنایی ندارد.

با وجود بخش منظم و سامان‌مند و مداومی که به سوالات مبتلا به دارویی پاسخ می‌دهد مسایلی که در حال حاضر در صحنه داروسازی جامعه در جریان است و در کوران توجهات قرار دارد آشکار و تبیین می‌شود. ثبت منظم و متوالی این مطالب در یک ماهنامه پایدار و صاحب‌عنوان موجب شکل‌گیری یک تاریخ مکتوب برای مسایل دارویی جامعه می‌گردد.

از درون پرسش‌ها و پاسخ‌ها بعضاً سوژه‌های جالبی جهت اهداف تحقیقاتی و روشن شدن مشعل تفکر زاینده می‌شود و پروژه‌های مختلفی جهت دهی شده کلید می‌خورد. با پرسش و پاسخ درباره داروها زمینه‌های تجویز منطقی‌تر آن‌ها فراهم می‌شود.

سوال از یک مقاله موجب تصحیح اشتباهات و سهو و نسیان‌ها و چکش‌کاری و عیارسنجی و محک خوردن متون و سامان‌یابی حدود و ثغور معلومات و مجهولات و مبهمات می‌گردد. از طرفی وجود ستون پرسش و پاسخ موجب می‌شود تا پدیدآورندگان آثار خود را بیشتر در قبال مقالات و نوشته‌های خود مسؤول بدانند. گاه سوالات مستقلى که از مباحث به عمل می‌آید سبب درک بهتر متن می‌شود چرا که در این حالت مطالب تجزیه و تحلیل شده توجه و التفات خوانندگان را به نحو خاصی برمی‌انگیزد.

توجه به سوالات خوانندگان و چاپ و پاسخ دهی بدانها موجب القای احساس مشارکت در جنب و جوش علمی و تحقیقاتی در خوانندگان می‌گردد. چون خوانندگان مقالات از زاویه و منظر دیگری به مقالات می‌نگرند و نسبت جدیدی با متون برقرار می‌کنند بسا دقیق‌تر و واضح‌تر می‌توانند ابهامات و نقایص و اشکالات را احساس کنند و با سوالاتشان نویسندگان را در تصحیح و رفع اشکال و ابهام و تکمیل هر چه بیشتر مقاله یاری دهند. باید توجه داشت که اعتبار و اهمیت نشریات و مقالات از متکلم وحده بودن و در برج عاج نشینی و سخن مخاطبان را نشنیده گرفتن فزونی نمی‌یابد. ستون پرسش و پاسخ چشم بیدار و ذهن هشیار و قلب تپنده و زندگی بخش ماهنامه است و موجب اعتبار و ارزش بیشتر نشریه فریده رازی می‌گردد. پرسش‌کنندگان و پرسش‌شوندگان باید قدر و ارزش بخش پرسش و پاسخ را بدانند. طرح و ارسال سوال ناشی از اهمیت دادن خوانندگان به مجله خودشان است و نشان از تعامل سازنده خواننده و متن دارد. به وجود آمدن سوال بازخورد طبیعی و منطقی برخوردار فعال با متون مورد مطالعه می‌باشد و یک نعمت است.

نباید خلط مباحث و ساحات و حوزه‌ها نمود؛ بحث احترام و بزرگداشت استاد و محقق و معلم و نویسنده مبیانت و تعارضی با طرح محترمانه سوالات و اشکالات و ابهامات ندارد. حبس اشکالات و کتمان سوالات حیاتی است مذموم و نابخردانه. طرد و سانسور سوالات و فرار از پرسش‌ها و مهمل دانستن آن‌ها و پاک کردن صورت مسایل جهلی است مرکب که نتیجه‌ای جز افزایش بی‌تفاوتی به مقاصد مقالات و کاهش اثر و اعتبار نوشته‌ها و تولید دانشجویان و انسان‌های منفعل و ساکت و غیرفعال و بدون خلاقیت ندارد. نباید گذاشت مفاهیم ارزشی باژگونه شوند؛ پرسیدن و نقد و کنجکاوی و دقت در مقالات فضیلت است و چشم و گوش بسته پذیرفتن و بی‌تفاوتی ردیلت.

ما کشوری هستیم که می‌خواهیم در زمانی مشخص و بسیار سریع به کشوری توسعه یافته و قدر اول در منطقه تبدیل شویم لذا حتماً باید خوب تلاش کنیم خوب تحقیق کنیم خوب بخوانیم و بفهمیم و خوب پرسش کنیم. تعالی و ترقی و پیشرفت فقط در سایه اهمیت دادن به دانش‌ها و پرسش‌ها به وجود می‌آید با نفهمیدن و نپرسیدن پیشرفتی حاصل نمی‌شود. اگر نویسنده و محقق برای مقاله خویش ارزش و اعتبار قایل است بالفروره باید نسبت به سوالات مختلفی که از آن مقاله منبعث می‌شود نیز اعتبار و اهمیت قایل باشد.

بر ماهنامه منحصر به فرد و وزین رازی است تا با برپای داشتن و استمرار بخش پرسش و پاسخ علمی موجبات ظرفیت سازی و افزایش تحمل طرف های مقابل برای گفتگوی سازنده و فرهنگ سازی تفکر و مباحثه و جهل شکنی را فراهم آورد.

یک سوال خوب حتی اگر جواب داده نشود باز ارزش و ضرورت نشر را دارد چرا که پرسش خوب خود به منزله نیمی از دانش است، به قولی

صد نامه نوشتند و جوابی نشنیدند

اینهم که جوابی ننویسند جوابیست

سوالات خوب موجبات بازآموزی و باز خوانی مقالات را فراهم می آورند این که شاید گاهی لازم باشد به ناچار جهت حفظ شئون و احترام پرسش کننده و پرسش شونده تصرفاتی در لحن سوال ایجاد کرد پذیرفتنی است ولی نباید به سبب وجود این مشکلات جزئی وجود کل این سرفصل و ستون را تضعیف کرد. بخش پرسش و پاسخ نماد مباحثه همدلانه خوانندگان و مصنفان محترم آثار است و در این جایگاه ارزشمند باید از جملات و عبارات فرافکنانه پرهیز شود و اخلاق نکوی علمی و دینی بغیرالسنه ترویج گردد. (كُونُوا دُعَاءَ لِلنَّاسِ بِغَيْرِ اَلْسِنَتِكُمْ) در پایان از خدا می خواهم که به داشن ما به نحو روزافزون اضافه کند و البت پرسش کلید گنج دانش است.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

■ دیدگاه آقای دکتر میرهادی نوری

اینجانب دکتر میرهادی نوری از خوانندگان همیشگی مجله علمی اجتماعی رازی هستم. خیلی خوشحال هستم که در کشور اسلامی، زحمتکشان چون شما وجود دارد که همیشه در تلاش اند تا اندوخته علمی جوانان این مرز و بوم را افزایش دهند. اخیراً چاپ قسمت پرسش و پاسخ علمی در مجله کمرنگ شده و با فاصله چند ماهه چاپ می شود، بر خود وظیفه دانستم تا قلم برداشته و چند سطر برای مسؤول قسمت پرسش و پاسخ علمی بنویسم.

از استاد بزرگوار جناب آقای دکتر مرتضی شمینی کمال تشکر را داریم که به خاطر تنظیم قسمت پرسش و پاسخ همیشه در حال انتقال تجربیات گرانقدرشان به علاقمندان علم و دانش هستند. از نظر اینجانب قسمت پرسش و پاسخ علمی برای مجله معتبر علمی رازی ضروری است. چنانچه خوانندگان محترم که قسمت اعظم آن‌ها را دانشجویان در حال تحصیل تشکیل می‌دهد می‌توانند از مطالب مفید این قسمت استفاده بهینه داشته باشند. با توجه به مشغله کاری دنیای امروز که دیگر فرصت مطالعه را کاهش داده است، می‌توان با اختصاص دادن بخشی از مجله به قسمت پرسش و پاسخ علمی راه سریع و آسان رسیدن به پاسخ سوالات را نشان داد. مجله رازی نیز تنها مجله‌ای است که با اختصاص این قسمت می‌تواند برای سوالات دانشجویان مفید باشد، و به روشنی قابل درک است که یکی از رموز موفقیت و افزایش روزافزون تعداد خوانندگان مجله مربوط به مباحث علمی این بخش است. البته سایر قسمت‌های مجله از یاد نرود که زحمات بی‌شائبه‌ای در این مورد کشیده شده است. علاوه بر این خوانندگان دیگر نیز از پاسخ سوالات، بهره‌مند می‌شوند. با متنوع بودن سوالات مطرح شده علاوه بر اطلاعات دارویی، خوانندگان می‌توانند با مطالب علمی مفید دیگر آشنا شوند، که در حالت عادی این امر به خاطر وسعت اطلاعات به سختی امکان‌پذیر است.

نکته بعدی در مورد این قسمت، این که پیشنهادات و ایرادات بعضی از خوانندگان در مورد مقاله‌های چاپ شده، مطرح می‌شود که دارای دو جنبه مفید علمی است:

۱- در صورت مثبت بودن، تشویقی است برای نویسنده مقاله که بار دیگر برای نوشتن مقاله‌ای دیگر اقدام کند و سوالات دانشجویان را به این نحو پاسخ دهد.

۲- در صورت وجود اشکالات در مقاله علاوه بر این که ذهن خوانندگان را مشغول خود می‌کند و باعث رجوع خوانندگان به منابع می‌شود، می‌تواند کمکی باشد برای نویسنده مقاله که مطلب را طوری ذکر کند که قابل درک برای خوانندگان باشد و در صورت وجود اشکالات علمی، سریعاً متوجه ایراد مقاله خود شده و در جهت تصحیح آن برآید.

در پایان باز بر خود وظیفه می‌دانم که از زحمات تک تک اعضای محترم مجله رازی و اساتید بزرگوار که همیشه مقالاتشان مفید واقع می‌شود، تشکر کنم.

امید است که همچنان مباحث علمی در قسمت‌های مختلف مجله درج شود، انشاء... .

■ دیدگاه آقای دکتر مجتبی سرکندی

متخصصان علوم ارتباطات و مطبوعات، به خصوص در زمینه علمی، اعتقاد راسخ دارند که مقالات هر چه کوتاه‌تر باشد، پرخواننده‌تر است. آنان بیان می‌دارند که اگر خوانندگان مقالات ۳-۴ صفحه‌ای، ۹۰ درصد باشند، با افزایش تعداد صفحات به ۶-۸ صفحه، این افراد به ۵۰-۴۵ درصد تقلیل می‌یابند و تعداد کسانی که تمایل به خواندن مقالات بیش از ۱۰ صفحه دارند، در حدود ۲۰-۱۵ درصد هستند. از سوی دیگر، ذکر می‌کنند که صفحات پرسش و پاسخ (Q&A) بیشترین تعداد خواننده (۱۰۰-۹۵ درصد) را به خود اختصاص می‌دهند و در تفهیم مطالب نقش به‌سزایی دارند.

جایگاه صفحات پرسش و پاسخ در نشریه رازی، تا مدت‌ها خالی بود و بالاخره جناب دکتر ثمینی قلم به دست گرفتند تا این صفحه را راه‌اندازی کنند. در این بین، یک جوری پای داروین و انتخاب طبیعی هم به میدان کشیده می‌شود! زیرا، تهیه پاسخ برای سوالات مطروح نیاز به فردی دارد که هم خود صاحب‌نظر باشد و هم پرکار و خستگی‌ناپذیر. استاد ارجمند بنده، جناب آقای دکتر ثمینی، واجد تمام این خصوصیات هستند و از دلایل پابرجایی صفحه «پرسش و پاسخ» همین ویژگی‌های ایشان است. البته، گاه‌گاهی دکتر ثمینی رنجیده‌خاطر شده و از طلا بودن پشیمان گشته‌اند اما درخواست‌های مکرر از سوی اعضای هیات تحریریه و شما همکاران ارجمند، رنجش را از خاطر مهربان استاد زدوده و دوباره دست به قلم برده‌اند تا به ما بیاموزند کریمان جان فدای دوست کردند، بیاموزند آنچه را نمی‌دانیم یا آنچه که تاکنون برداشت اشتباهی از آن داشته‌ایم و بیاموزند تا ظرفیت نقدپذیری داشته باشیم. به راستی، آیا تاکنون اتفاق نیفتاده تا با یک سوال به جا و مناسب دریابیم که آنچه نوشته‌ایم یا تدریس کرده‌ایم، در برخی نکات حاوی اشتباه بوده است؟ در نهایت، از خداوند برای این استاد بزرگ خود، طول عمر مسألت می‌دارم تا سالیان سال در سایه علم و دانش ایشان بهره و حظ کافی ببریم.